

Spis treści

Słowo wstępne

11

Zdzisław Lachowski – Redaktor Naczelny, Zastępca Szefa BBN

POZAMILITARNE ASPEKTY BEZPIECZEŃSTWA

Wojna cybernetyczna – wyzwanie XXI wieku

15

Krzysztof Liedel i Paulina Piasecka

Ewolucja pola walki oraz dynamika zjawisk determinujących przebieg współczesnych konfliktów to czynniki, które wpływają na kształtowanie podejścia państw do kwestii bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego. Przemiany te mają bezpośredni wpływ na sposób tworzenia i realizowania krajowych strategii i polityk bezpieczeństwa. Przenoszenie konfliktów w obszar cyberprzestrzeni jest efektem takich zmian oraz wpływu, jaki mają one na systemy bezpieczeństwa państw i organizacji międzynarodowych. Analiza nowych zagrożeń i sposobów przeciwdziałania im powinna być jednym z priorytetów instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo Polski.

Gra informacyjna o wpływy i dominację

29

Lucjan Betza

Gra i walka o wpływy mogą mieć wymiar działań legalnych, mogą także przybierać formy oddziaływań negatywnych, sprzecznych z prawem. W dzisiejszych realiach bezpieczeństwo informacyjne to przede wszystkim problemy walki informacyjnej, handlu informacją, manipulacji społecznej i budowy nieformalnych stref wpływów. Niestety nie doszło do tej pory do szczegółowego uregulowania zakresu informacji, jakie powinno się przekazywać z urzędu określonym instytucjom. Rozdzielnik pism i tym samym informacji tworzony jest uznaniowo. Sytuacja taka sprzyja „grze informacyjnej”, której wynikiem może być cenzurowanie lub przetrzymywanie informacji.

Zarządzanie kryzysowe w systemie kierowania bezpieczeństwem narodowym

45

Wiesław Molek, Karol Stec, Radosław Marciniak

Kierowanie bezpieczeństwem narodowym to nie tylko przygotowanie struktur państwa i jego obywateli do funkcjonowania w sytuacji wystąpienia zewnętrznych zagrożeń polityczno-militarnych czy też odparcia agresji zbrojnej. Współcześnie pod tym pojęciem kryją się również działania podejmowane przez administrację publiczną w obliczu katastrof naturalnych czy awarii technicznych, polegające na podejmowaniu właściwych decyzji i koordynowaniu działań sił i środków wydzielonych do reagowania kryzysowego. Zarządzanie kryzysowe jest bardzo istotnym elementem systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym.

Magdalena Adamczuk

Terroryzm stanowi poważne zagrożenie i równocześnie wyzwanie dla bezpieczeństwa Europy. Następuje ciągła ewolucja form i metod dokonywania zamachów, a także dokonują się zmiany w ogólnym profilu osób włączających się w działalność terrorystyczną. Coraz większą rolę w „stawianiu się terrorystą” odgrywa motywacja religijna, która w szczególności widoczna jest w procesie radykalizacji muzułmanów. Zagrożenie terrorystyczne w Europie, którego podłoże stanowią idee separatystyczne, nie jest całkowicie wypienione, jednakże terroryzm islamski rządzi się zupełnie innymi prawami, a cele i metody przeprowadzania zamachów skupiają się na spektakularności i maksymalizacji liczby ofiar. Czynnikiem wzmagającym zagrożenie jest przeprowadzanie zamachów przez europejskich muzułmanów w ich rodzimych krajach urodzenia bądź zamieszkania – tzw. *home grown terrorism* (rodzimy terroryzm).

Nowe prawo Unii Europejskiej a bezpieczeństwo energetyczne Polski

81

Paweł Turowski

Po rosyjsko-ukraińskim kryzysie gazowym ze stycznia 2009 r., który spowodował odcięcie dostaw gazu do odbiorców w Europie Środkowej i na Bałkanach, Unia Europejska przyjęła w 2010 r. rozporządzenie mające zapobiegać negatywnym skutkom nagłego wystąpienia braków paliwa gazowego. Nowe prawo nakłada m.in. obowiązek modernizacji istniejących gazociągów, tak aby przesyłały surowiec w dwóch kierunkach, oraz zakłada budowę nowych połączeń gazowych zgodnie z zatwierdzonymi przez UE planami. Przewiduje również określone reakcje w sytuacji ogłoszenia stanu nadzwyczajnego, gdy pojawiają się braki gazu w danym kraju lub regionie. Autorzy unijnej regulacji uznali, że to mechanizmy rynkowe mają zapewnić uzupełnienie potencjalnego deficytu surowca, jak i budowę nowych gazociągów. Taka logika kryje potencjalne ryzyko – nowe rurociągi muszą zarabiać na siebie i w związku z tym ich budowa nie zawsze jest opłacalna.

Sytuacja mniejszości polskiej na Litwie a relacje polsko-litewskie

99

Michał Wofejsko

Władze Republiki Litewskiej od lat nie wypełniają większości postanowień polsko-litewskiego Traktatu o przyjaznych stosunkach i dobrosąsiedzkiej współpracy wobec mniejszości polskiej zamieszkującej to państwo. W istocie wiele posunięć władz litewskich wobec Polaków ma charakter dyskryminacyjny i są one sprzeczne z zapisami umów międzynarodowych przyjętych i ratyfikowanych przez Litwę w dziedzinie ochrony mniejszości narodowych. Nasilające się w ostatnim czasie incydenty naruszania praw mniejszości polskiej mogą w perspektywie doprowadzić do pogorszenia się stosunków polsko-litewskich. Byłby to czynnik negatywnie wpływający na bezpieczeństwo narodowe Polski.

POLITYCZNO-STRATEGICZNE ASPEKTY BEZPIECZEŃSTWA

Strategiczny Przegląd Bezpieczeństwa Narodowego, Strategia Bezpieczeństwa Narodowego, Strategiczny Przegląd Obronny – ich zakres i cele

115

Mieczysław Malec

Wraz z uruchomieniem Strategicznego Przeglądu Bezpieczeństwa Narodowego (SPBN) pojawił się szereg pytań i wątpliwości co do jego relacji ze Strategicznym Przeglądem Obronnym (SPO) prowadzonym przez MON, a nawet ze Strategią Bezpieczeństwa Narodowego (SBN), którą często myli się z SPBN. Najlepszym sposobem ukazania powyższych

relacji jest przedstawienie ich celu, istoty i zakresu. W tym względzie SPBN odnosi się do kompleksowego postrzegania bezpieczeństwa (narodowego/państwa), a SPO jedynie do jednego obszaru bezpieczeństwa, jakim jest obronność. Natomiast SBN jest dokumentem, a zarazem sposobem realizacji polityki w określonym obszarze, których merytoryczną podstawę winny stanowić wyniki przeglądu.

Weimarski trójkąt bezpieczeństwa

131

Dominik Jankowski

Prezydencja w Radzie UE w drugiej połowie 2011 r. będzie stanowić ważne wyzwanie dla polskiej dyplomacji. Sprawnie przeprowadzone przewodnictwo stanowi istotny element autopromocji państwa, dający możliwość ugruntowania lub zwiększenia prestiżu na arenie europejskiej. Tym samym można je porównać do witryny sklepowej, w której dane państwo prezentuje swoje unijne „specjały”. Tegoroczne szczyty państw Trójkąta Weimarskiego – pierwszy z udziałem szefów sztabów, drugi na szczepku prezydenckim i kanclerz RFN – stanowiły dla Francji i Niemiec możliwość odwiedzenia polskiego „sklepu” jeszcze przed jego oficjalnym otwarciem.

Kryzys ekonomiczny w Europie a bezpieczeństwo Unii Europejskiej i Polski

139

Przemysław Pacuła

Kryzys ekonomiczny w Europie, choć najbardziej dotknął wybrane państwa UE, nie pozostaje bez wpływu na największych graczy Unii. Jednocześnie jego skutki możemy odczuć w obszarze bezpieczeństwa narodowego. Zmniejszanie nakładów na obronność, niekorzystne procesy zachodzące w NATO i UE, a także większa podatność państw na kontrowersyjne działania w dziedzinach handlu bronią i energetyki to tylko niektóre z nich. Najważniejsze zagrożenia dla Polski – oprócz tych z obszaru bezpieczeństwa – będą związane z utrudnieniami na drodze do strefy euro, prawdopodobnym zmniejszeniem wielkości funduszy unijnych oraz tendencjami do ochrony własnego rynku, co może przełożyć się na poziom inwestycji w RP.

Stosunki z Ukrainą w sferze bezpieczeństwa: polski punkt widzenia

151

Artur Drzewicki

Rozpad Związku Radzieckiego i powstanie niepodległej Ukrainy stały się jednym z największych wyzwań dla Polski. Pojawienie się na wschodniej polskiej granicy nowych, suwerennych krajów spowodowało konieczność ułożenia dobrosąsiedzkich stosunków, przy jednoczesnym stałym umacnianiu własnego bezpieczeństwa. Niewątpliwie największe znaczenie w tym zakresie Warszawa przywiązywała do Ukrainy – kraju, którego potencjał i znaczenie geopolityczne w sposób bezpośredni oddziaływały na ówczesny i przyszły stan bezpieczeństwa państwa. Fakt ten znalazł odzwierciedlenie w uznaniu przez Polskę roli Ukrainy w regionie, czego efektem stało się konsekwentne dążenie do nadania stosunkom polsko-ukraińskim wymiaru „partnerstwa strategicznego”.

SIŁY ZBROJNE

Polski przemysłowy potencjał obronny w dobie konsolidacji

169

Witold Lewandowski

Po zmianach społeczno-ustrojowych, które miały miejsce w Polsce w roku 1989, rozpoczął się proces restrukturyzacji polskiego przemysłu obronnego. W jego trakcie z mniejszym lub większym powodzeniem wprowadzano rozmaite programy naprawcze. Realizuje się

i aktualizuje zapisy rządowej „Strategii konsolidacji i wspierania rozwoju polskiego przemysłu obronnego w latach 2007–2012”. Polska Strategia Bezpieczeństwa Narodowego podkreśla, że istotnym elementem gospodarczej sfery bezpieczeństwa Polski jest rozwój przemysłu obronnego. Konsolidacja tego przemysłu ma dostosować możliwości i potencjał polskich przedsiębiorstw branży zbrojeniowej do dynamicznie zmieniającej się sytuacji na europejskich i światowych rynkach.

Biogramy autorów

183

BEZPIECZEŃSTWO NARODOWE

18

Warszawa 2011

Spis treści

Słowo wstępne

11

Zdzisław Lachowski – Redaktor Naczelny, Zastępca Szefa BBN

POLITYCZNO-STRATEGICZNE ASPEKTY BEZPIECZEŃSTWA

Bezpieczeństwo: istota, podstawowe kategorie i historyczna ewolucja 19

Stanisław Koziej

W debacie na temat bezpieczeństwa, którą w Polsce ożywił Strategiczny Przegląd Bezpieczeństwa Narodowego zainicjowany przez prezydenta B. Komorowskiego, ważne jest przypomnienie podstawowych kwestii i definicji pojęć z zakresu wewnętrznej i zewnętrznej aktywności podmiotów bezpieczeństwa. Istota bezpieczeństwa jest określana jako zapewnienie egzystencji i swobody realizacji interesów aktorów w kontekście szans, wyzwań oraz ryzyk i zagrożeń. Urzeczywistnieniu bezpieczeństwa służy strategia bezpieczeństwa, która polega na zdefiniowaniu interesów, ocenie warunków bezpieczeństwa, sformułowaniu koncepcji strategicznej oraz ustanowieniu systemu bezpieczeństwa. W zrozumieniu przyszłego rozwoju tego wymiaru pomocne też jest prześledzenie ewolucji bezpieczeństwa na przestrzeni dziejów.

„Arabska wiosna” – przyczyny, przebieg i prognozy 41

Aleksandra Dziśiów-Szuszczkiwicz

Fale protestów i niepokoїв społecznych przetaczają się przez większość państw Afryki Północnej i Bliskiego Wschodu. W Tunezji i Egipcie doprowadziły one do obalenia panujących od dekad prezydentów – Zin El Abidin Ben Alego i Hosniego Mubaraka. Na razie „arabską wiosnę” przetrwały władze Bahrajnu, Jordanii, Omanu, Maroka i Arabii Saudyjskiej, co pokazuje, że monarchie są bardziej stabilne niż republiki. O swoją przyszłość walczą zaś przywódcy Jemenu, Libii i Syrii. Choć nadal trudno przewidzieć ostateczne wyniki i konsekwencje rewolt, rebelii i fali masowych protestów, to jednoznacznie można stwierdzić, że postawiły one wyzwania zarówno państwom świata arabskiego, jak i społeczności międzynarodowej. Wiele wskazuje na to, że znaczącą rolę w nowych strukturach władzy odgrywać będą islamisci, choć nie byli siłą inicjującą i napędzającą protesty w świecie arabskim, a wystąpienia antyreżimowe nie miały wymiaru ideologicznego.

Po „arabskiej wiosnie” – „zima” dla europejskiej obrony? 57

Dominik Jankowski

Skala „arabskiej wiosny” – czyli fali rewolucji w Afryce Północnej i na Bliskim Wschodzie – tak jak wcześniej siła kryzysu gospodarczego, zaskoczyła wszystkich. Gdyby jeszcze w zeszłym roku przedstawić taki scenariusz wydarzeń, wielu potraktowałoby go ze sporą dozą niedowierzania czy wręcz sceptycyzmu. Najlepszym tego dowodem jest fragment deklaracji z trzeciego szczytu Unia Europejska-Afryka: „2010 jest rokiem pokoju i bezpieczeństwa w Afryce”. Niech sam za siebie przemawia fakt, że szczyt odbył się 29-30 listopada 2010 r. w Trypolisie.

Przemysław Pacuła

Misja NATO w Libii jest przykładem operacji zarządzania kryzysowego, które w nowej Koncepcji Strategicznej przyjętej w Lizbonie zostały uznane za jedno z głównych zadań Sojuszu. W obliczu dynamicznych zmian zachodzących w najbliższym otoczeniu międzynarodowym Sojuszu, należy spodziewać się, że tego typu działania staną się bardziej znaczące w agendzie NATO. Polska, z jednej strony, powinna zabiegać o to, aby proces ten nie wpływał na osłabienie zdolności potrzebnych do wypełnienia zobowiązań związanych z kolektywną obroną. Z drugiej jednak strony, musi budować i rozwijać komponenty potrzebne do prowadzenia operacji zarządzania kryzysowego, jeśli chce być znaczącym i liczącym się członkiem Sojuszu w przyszłości.

Nowa strategia Al-Kaidy wobec Pakistanu 79

Tomasz Otlowski

Brawurowy rajd amerykańskich komandosów w nocy z 1 na 2 maja 2011 r. w pakistańskim mieście Abbottabad, który doprowadził do zabicia założyciela i przywódcy organizacji Tanzim al-Kaid at Wal Dżihad (Organizacja Bazy na rzecz Świętej Wojny, dalej: Al-Kaida, Baza) Osamy bin Ladena – stanowił symboliczne potwierdzenie roli i znaczenia Pakistanu w aktywności międzynarodowych struktur radykalnego islamu. Niezależnie od stopnia i zakresu faktycznego poparcia dla islamskich ekstremistów ze strony pakistańskich struktur państwowych, terytorium tego kraju stało się faktycznym sanktuarium dla Al-Kaidy oraz całego szeregu grup i organizacji wchodzących w skład szerokiego ruchu dżihadu. Wiele wskazuje również na to, że Pakistan stał się obecnie kluczowym obiektem i celem działań Bazy w regionie Azji Południowej. Nowa strategia tej organizacji wobec Pakistanu wykorzystuje m.in. stopniowe zwiększanie roli islamu w życiu publicznym tego kraju i radykalizację religijną ludności, a także słabość gospodarki i permanentny kryzys polityczny.

SIŁY ZBROJNE

Cywilne wsparcie operacji międzynarodowych z użyciem sił zbrojnych – potrzeba czy konieczność? 93

Czesław Juźwik

Udział cywilnych specjalistów z różnych dziedzin we wspieraniu działań sił zbrojnych w operacjach międzynarodowych w celu utrzymania, przywrócenia lub wymuszenia pokoju, realizowanych pod auspicjami Organizacji Narodów Zjednoczonych, NATO, Unii Europejskiej, Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie czy doraźnych koalicji, zwłaszcza na odległych teatrach działań, ma charakter stale rozwijającego się trendu. Wkład ten wynikał początkowo z potrzeby zapewnienia zdolności i umiejętności, jakimi wojsko czasowo lub trwale nie dysponowało albo dysponowało w sposób ograniczony i niewystarczający. Obecnie jest to coraz częściej świadomie stosowane systemowe rozwiązanie, za którym przemawiają względy czysto pragmatyczne i ekonomiczne.

Marynarka Wojenna RP w działaniach na arenie międzynarodowej 109

Agnieszka Adamusińska

„Ambasady na morzu” – określenie to w trafny sposób oddaje sens obecności okrętów Rzeczypospolitej Polskiej, ale także każdego innego kraju, poza wodami terytorialnymi własnego państwa. Udział w międzynarodowych ćwiczeniach, misjach i operacjach zwią-

zany jest przede wszystkim z wykonaniem zadań, jakie stawia się siłom zbrojnym współdziałającym z wojskami sojuszniczych czy partnerskich państw. Oprócz wypełniania zobowiązań, ważne jest również reprezentowanie kraju poza jego granicami. Marynarka Wojenna RP czyni to nieprzerwanie od ponad 90 lat.

POZAMILITARNE ASPEKTY BEZPIECZEŃSTWA

Główne zagrożenia w obecnym i przyszłym środowisku bezpieczeństwa pozamilitarnego 121

Lucjan Belza

We współczesnym i przyszłym środowisku bezpieczeństwa pozamilitarnego coraz większego znaczenia będą nabierały zagrożenia związane z manipulacją informacją, szantażem i naciskami w zakresie bezpieczeństwa energetycznego, terroryzmu i praw podmiotowych jednostek, a także z procesami demograficznymi, w sferze gospodarczej i finansowej (na poziomie makroekonomicznym) oraz zagrożenia wynikające z przestępczego wykorzystywania cyberprzestrzeni. Skuteczność w kontrolowaniu i regulowaniu tych sfer określi w nadchodzącym czasie istotę i poczucie bezpieczeństwa na wszystkich poziomach życia społecznego.

Międzynarodowa strategia USA dla cyberprzestrzeni 139

Michał Grzelak

Dotychczasowy rozwój cyberprzestrzeni i zapewnienie bezpieczeństwa tego środowiska nie były konsekwencją przemyślanych strategii opracowanych przez rządy państw czy organizacje międzynarodowe, ale efektem działań społeczności międzynarodowej, przebiegających głównie w sposób niezorganizowany. Rosnąca zależność współczesnego społeczeństwa od technologii sieciowych i stopniowe przenikanie usług oferowanych w cyberprzestrzeni do kolejnych sfer życia ludzi na całym świecie pokazało jednak, że wykorzystanie Internetu jest nie tylko dobrodziejstwem, ale wiąże się też z dużymi problemami. Gwałtowny wzrost liczby zagrożeń w cyberprzestrzeni zapoczątkował dyskusję na temat jej przyszłości. Skłonił też wiele państw i organizacji międzynarodowych do intensywnych działań mających na celu zapewnienie otwartości i bezpieczeństwa Internetu.

Bezpieczeństwo energetyczne – priorytet polskiej prezydencji 149

Paweł Turowski

Budowa zewnętrznej polityki energetycznej Unii Europejskiej, zarówno z krajami sąsiadującymi, jak i strategicznymi partnerami, budowa jednolitego rynku energii na podstawie zapisów trzeciego pakietu energetycznego, rozwój infrastruktury przesyłowej gazu i energii elektrycznej oraz nieskrępowany dostęp do niej dla wszystkich uczestników rynku – to główne cele polskiego przewodnictwa w pracach Rady Unii Europejskiej.

Nowe szanse dla polskiej energetyki: od węgla ku gazowi z łupków i atomowi 161

Albert Taras i Paweł Turowski

Budowa siłowni nuklearnych w Polsce wynika z konieczności redukcji emisji gazów cieplarnianych, o której zdecydowały wszystkie kraje Unii Europejskiej. Polska planuje budowę dwóch elektrowni atomowych o łącznej mocy ok. 5 tys. MW za kwotę 100 mld zł. Jeśli

wraz z potencjalnym wydobywaniem gazu łupkowego zacznie dynamicznie rozwijać się energetyka gazowa, wówczas plany rozwoju energetyki nuklearnej mogą zostać ograniczone.

Instytucja „zakazu stadionowego” w polskim systemie bezpieczeństwa imprez masowych 179

Przemysław Siejczuk

Środek karny w postaci zakazu wstępu na imprezę masową w polskim systemie bezpieczeństwa imprez masowych funkcjonuje już od ponad dekady, głównie w formie zakazu wstępu na masowe imprezy sportowe, stąd często określany jest mianem zakazu stadionowego. Wprowadzeniu tej instytucji do polskiego systemu prawnego pod koniec lat 90. ubiegłego stulecia towarzyszyło nasilenie zjawisk o charakterze chuligaństwa stadionowego. Z problemem tym wcześniej zetknęły się kraje Europy Zachodniej i to właśnie na europejskich rozwiązaniach polski zakaz jest wzorowany. Problematyka zwalczania przestępczości stadionowej, wykazującej często powiązania z groźną – w tym zorganizowaną – przestępczością, nabrała szczególnego znaczenia w kontekście przygotowań Polski do organizacji Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej EURO 2012.

LEGISLACJA W OBSZARZE BEZPIECZEŃSTWA

Prawne aspekty użytkowania bezzałogowych statków powietrznych 197

Joanna Maj-Marjańska i Paweł Pietrzak

Analitycy związani z wojskowością zgodnie wskazują na konieczność nabywania i rozwijania systemów bezzałogowych przez siły zbrojne. Bezzałogowe statki powietrzne (*unmanned aerial vehicles*, UAVs) pełnią różne funkcje. Precyzyjne uderzenia amerykańskich bezzałogowych statków powietrznych w wybrane cele są już nieodłącznym elementem „wojny z terroryzmem”.

W związku z coraz bardziej powszechnym wykorzystywaniem bezzałogowych statków powietrznych także przez polskie siły zbrojne niezbędne stało się uregulowanie ich statusu prawnego oraz określenie zasad ich użytkowania w polskiej przestrzeni powietrznej.

Biogramy autorów 205

Spis treści

BEZPIECZEŃSTWO NARODOWE

19

Warszawa 2011

Spis treści

Słowo wstępne	13
---------------	----

Zdzisław Lachowski – Redaktor Naczelny, Zastępca Szefa BBN

POLITYCZNO-STRATEGICZNE ASPEKTY BEZPIECZEŃSTWA

Triada globalnych zagrożeń asymetrycznych: konsekwencja proliferacji terroryzmu, broni nuklearnej i technologii raketowych	21
--	----

Stanisław Koziej

W okresie konfrontacji blokowej Wschód–Zachód funkcjonowały asymetryczne odpowiedzi na ogromną przewagę głównych aktorów polityczno-wojskowych. Jednak dopiero okres zimnowojenny przyniósł globalną falę asymetrycznych zagrożeń stwarzanych przez podmioty państwowe i niepaństwowe. Dotychczasowe doktryny i strategie stały się mało adekwatne do nowej sytuacji. Międzynarodowy terroryzm przybiera szeroką gamę postaci, mącąc klarowny niegdyś podział na stan wojny i pokoju. Terroryzm także ma ambicje wkroczyć w wymiar nuklearny. Triadę zagrożeń zamyka proliferacja technologii raketowej, która przybiera na sile i zwiększa zasięg pocisków, wzmagając poczucie braku bezpieczeństwa na obszarze euroatlantyckim.

Building a modern security community in the area from Vancouver to Vladivostok	51
--	----

Przemysław Grudziński, Jarosław Pietrusiewicz

Po zakończeniu zimnej wojny europejski system bezpieczeństwa stawał się – pod ciśnieniem zachodzących dynamicznie zmian – coraz mniej adekwatny do potrzeb i oczekiwań społeczności obszaru OBWE. Ta zasłużona organizacja popadała w marazm, szczególnie w wyniku ekspansji NATO i Unii Europejskiej oraz narastającej konfrontacji między wspólnotą euroatlantycką a Rosją. Propozycja Dmitrija Miedwiediewa w sprawie „europejskiej architektury bezpieczeństwa”, jakkolwiek odrzucona przez Zachód, wskazała jednak na rzeczywistą potrzebę ożywienia dialogu w „Europie OBWE” w kierunku budowania „wspólnoty bezpieczeństwa”. To, czy nadchodzące lata przełamią inercję i staną się czasem przełomu w tym względzie, pozostaje kwestią otwartą.

Strategiczny Przegląd Bezpieczeństwa Narodowego na półmetku – bilans przedsięwzięć	63
--	----

Kazimierz Sikorski

Zainicjowany w grudniu 2010 roku przez prezydenta Bronisława Komorowskiego Strategiczny Przegląd Bezpieczeństwa Narodowego (SPBN) nabiera tempa. Harmonogram przewidujący sfinalizowanie Przeglądu wiosną 2012 roku nie wydaje się zagrożony, zważywszy na fakt znaczących postępów w pracach. Szereg argumentów faktograficznych pozwoli lepiej zrozumieć czytelnikowi, na czym polega SPBN: jaki zakres merytoryczny obejmuje, kto w nim uczestniczy i jak są zorganizowane prace. Wskazuje także na zamierzenia przewidziane do zrealizowania w najbliższej przyszłości.

Prawnomiędzynarodowe aspekty użycia siły we współczesnych stosunkach międzynarodowych

81

Paulina Piasecka

Zmieniające się pojęcie suwerenności, przeobrażenia w obszarze stosunków międzynarodowych, upowszechnianie się zasady odpowiedzialności państw za ochronę (ang. *responsibility to protect*) stanowią o ewoluującej interpretacji prawa do użycia siły w środowisku globalnym. Wraz z rosnącą złożonością czynników, które mogą determinować podjęcie decyzji o zaangażowaniu państwa bądź koalicji państw w interwencję podejmowaną na terytorium państwa trzeciego, z naruszeniem jego integralności terytorialnej, kwestie dostosowania prawa międzynarodowego do istniejących warunków stają się coraz bardziej istotne. Stąd przywiązywanie rosnącej wagi do tych zagadnień, z uwzględnieniem zarówno aspektów prawnych, jak i wpływu współczesnych uwarunkowań politycznych na interpretację prawa międzynarodowego.

Perspektywy współpracy NATO–Rosja w dziedzinie obrony przeciwrakietowej

97

Lukasz Kulesa

Zmiana koncepcji budowy systemu obrony przeciwrakietowej, ogłoszona przez prezydenta Baracka Obamę w 2009 roku, przyczyniła się do modyfikacji krytycznego stanowiska Rosji. Nie rezygnując ze swoich zastrzeżeń, Moskwa wyraziła gotowość nawiązania dialogu w sprawie ewentualnej współpracy. Na podstawie decyzji podjętych podczas szczytu NATO w Lizbonie w listopadzie 2010 r. strony rozpoczęły wypracowywanie porozumienia. Pierwsze półrocze rozmów pokazało jednak znaczne rozbieżności w ocenie zagrożeń rakietowych oraz w sprawach zakresu i zasad współpracy. Chociaż nie można wykluczyć wcześniejszego osiągnięcia przełomu, prawdopodobnie dopiero przed przyszłorocznym szczytem NATO w Chicago okaże się, czy Rosja zdecyduje się na włączenie do współpracy na warunkach Sojuszu, czy też wybierze opcję konfrontacji.

Symptomy neoizolacjonizmu w USA

115

Przemysław Pacuła

Tendencje izolacjonistyczne mają w Stanach Zjednoczonych długą tradycję. Obecna popularność tego zjawiska ma swoje główne źródło w niepowodzeniu projektu eksportu demokracji, który uwikłał USA w dwie kosztowne i długotrwałe wojny. Dodatkowym czynnikiem jest kryzys gospodarczy i rosnące zadłużenie Ameryki, które w ciągu ostatnich 11 lat zwiększyło się prawie trzykrotnie. Fakt ten wpływa na wzrost popularności polityków koncentrujących swoje programy na sprawach wewnętrznych (*Tea Party*). Mimo tego, rozległość interesów Stanów Zjednoczonych w świecie powoduje, że trudno oczekiwać, aby zrezygnowały one z mocarstwowej roli. Można jednak spodziewać się ograniczania (ze względów finansowych) obecności w niektórych regionach. Ze względu na wzrost znaczenia Azji w polityce USA, zmiana ta może dotknąć państwa europejskie, w tym Polskę.

Wspólnota wartości i „oświecony egoizm”?

129

Stosunki polsko-niemieckie 20 lat po Traktacie o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy – aspekty bezpieczeństwa

Dominik Jankowski, Agnieszka Ignaciuk

Polsko-niemieckie stosunki weszły w wiek dojrzały po dwóch dekadach podzielanych i rozchodzących się na przemian oczekiwań. Jeszcze parę lat temu dyplomaci RFN podkreślali,

że 80 proc. czasu przeznaczonego na budowanie relacji z Polską poświęcają na rozwiązywanie problemów przeszłości. Wydarzenia ostatnich miesięcy potwierdzają, że tendencja jest dziś odwrotna – więcej mówi się o przyszłości niż przeszłości. Rok 2011 stał się momentem szczególnym w relacjach polsko-niemieckich: nastąpiła rewitalizacja Trójkąta Weimarskiego, Niemcy wyraźnie wspierają priorytety polskiego przewodnictwa w Radzie UE, zaś wskaźnik sympatii niemieckiego społeczeństwa dla Polski jest po raz pierwszy dodatni.

Kaukaz Północny a bezpieczeństwo Rosji – nierozwiązywalny problem czy zaprzepaszczone szansa? 145

Katarzyna Przybyła

Federacja Rosyjska stoi w obliczu wielu zagrożeń, wyzwań i szans, wśród których istotną pozycję zajmuje sytuacja na Kaukazie Północnym – w regionie, który od czasu podbicia generuje więcej problemów niż korzyści. Dotychczasowa polityka Moskwy wobec republik kaukaskich była niespójna, doraźna, a i nader często związana z użyciem siły. W ostatnim czasie zachodzą jednak pewne budzące nadzieje zmiany. Nie zrezygnowano co prawda z przemocy, a koncepcje zwiększenia obecności struktur wojskowych nadal są aktualne, ale doszedł nowy element – związany z modernizacją i inwestycjami. Od konsekwencji władz w realizacji tych zamiarów, woli współpracy z mieszkańcami regionu i nastawienia lokalnych przywódców zależać będzie, czy działania te okażą się sukcesem Rosji i Kaukazu Północnego, czy też środowisko bezpieczeństwa czeka kolejna fala destabilizacji, być może groźniejsza od poprzedniej.

„Trzęsienie ziemi” w środowisku bezpieczeństwa Izraela 165

Aleksandra Dziśiów-Szuszczykiewicz

Obalenie reżimów w Tunezji i Egipcie oraz wzrost świadomości politycznej społeczeństw świata arabskiego, skutkujący otwartym sprzeciwem wobec autorytarnych władz, spotkały się z entuzjastycznym przyjęciem społeczności międzynarodowej liczącej na demokratyzację państw regionu. Sceptycznie do „arabskiej wiosny” podchodzą natomiast władze w Izraelu, określając ją mianem „trzęsienia ziemi”. Obawiają się bowiem wzmocnienia regionalnej pozycji Iranu, którego program nuklearny postrzegają jako zagrożenie dla egzystencji państwa. Przede wszystkim jednak zaniepokojenie Izraela budzi utrata regionalnych partnerów i sojuszników (Egipt, Turcja), możliwość utraty kolejnych (Jordania), niepewna przyszłość reżimu w Syrii – choć wrogiemu, to jednak przewidywalnego, a także jednostronne działania Palestyńczyków na rzecz międzynarodowego uznania państwa palestyńskiego.

POZAMILITARNE ASPEKTY BEZPIECZEŃSTWA

Wybrane prawne narzędzia ochrony infrastruktury krytycznej w Polsce 181

Karol Stec

Od kilku lat w Polsce przywiązuje się ogromną wagę do infrastruktury krytycznej i jej zabezpieczenia. Ustawę o zarządzaniu kryzysowym wymienia się jako podstawowe narzędzie służące jej ochronie. Marginalizuje się jednak znaczenie innych aktów prawnych – których rola jest również bardzo istotna – zawierających rozwiązania stosowane z powodzeniem na długo, zanim ustawa o zarządzaniu kryzysowym wprowadziła systemowe uregulowania w tym obszarze. To właśnie przepisy prawne w nich rozproszone kompleksowo regulują zagadnienia ochrony i eksploatacji tego, co ustawa o zarządzaniu kryzysowym uznaje za infrastrukturę krytyczną.

Ewolucja strategii i metod działania islamskich ugrupowań terrorystycznych i ich wpływ na bezpieczeństwo Polski

199

Magdalena Adamczuk

Istotą współczesnego terroryzmu jest zmienność jego form i sposobów przeprowadzania zamachów. Sięganie po terrorystyczne metody działań przez ugrupowania ma różną motywację polityczną czy ideologiczną. Największe zagrożenie bezpieczeństwa stanowi jednak terroryzm islamski. W jego obszarze zaobserwować można zmiany na poziomach zarówno strategii ideologicznej, jak i operacyjnej. Odnoszą się one głównie do zakresu organizowania i kierowania organizacjami terrorystycznymi, w tym sieciowości i decentralizacji strukturalnej, ekspansji obszaru aktywności organizacji na teren krajów zachodnich, sięgania po coraz bardziej profesjonalne sposoby dokonywania zamachów oraz wykorzystywania internetu do działań propagandowo-rekrutacyjnych i planowania zamachów.

SIŁY ZBROJNE

Profesjonalizacja Sił Zbrojnych RP jako przykład zmian w wielkich grupach społecznych

225

Marek Paszkowski

Kluczowy element systemu bezpieczeństwa państwa stanowią Siły Zbrojne RP. Dyskusje o przeobrażeniach w armii, prowadzone w różnych gremiach, najczęściej skupiają się na sprawach związanych ze strukturami organizacyjnymi oraz z ekonomicznymi i politycznymi uwarunkowaniami jej funkcjonowania. Są to ważne obszary działania, które nie mogą być pozbawione refleksji nad aspektami społecznymi. Wojsko to szczególny rodzaj grupy społecznej, cechującej się specyficznymi wspólnymi celami działania, relacjami interpersonalnymi, strukturą hierarchiczną i zasadami funkcjonowania opartymi na odrębnych przepisach prawnych.

Reforma Sił Zbrojnych Francji

241

Waldemar Kozicki

Reformę Sił Zbrojnych Francji rozpoczęto bezpośrednio po zatwierdzeniu przez prezydenta Nicolasa Sarkozy'ego Białej Księgi o Obronie i Bezpieczeństwie Narodowym. W dokumencie tym dokonano oceny stanu sił zbrojnych oraz wytyczono kierunki ich rozwoju na najbliższe lata. Były one inspiracją do działania, nie tylko dla samego ministra obrony narodowej, ale również dla całego rządu pod kierownictwem François Fillona. Obecna edycja Białej Księgi, w odróżnieniu od swoich poprzedniczek, po raz pierwszy w historii Francji traktuje bezpieczeństwo narodowe w sposób kompleksowy. Takie podejście do problematyki obronnej umożliwiło uwzględnienie wszystkich podmiotów odpowiedzialnych za obronność państwa i jednocześnie ustalenie konkretnych zadań w tym zakresie.

Współczesna rewolucja w dziedzinie wojskowości.

265

Analiza wybranych aspektów i cech charakterystycznych

Maciej Lekowski

Rewolucja w dziedzinie wojskowości (*Revolution in Military Affairs*, RMA) to termin, który opisuje przemiany, jakie zachodzą w sposobie prowadzenia wojny i organizacji armii. Umowną cezurą współczesnej RMA jest operacja „Pustynna Burza” z lat 1990–1991, kiedy

to wojska koalicji antyrackiej, wykorzystując najnowocześniejsze zdobyczne techniki, zdołały niezwykle szybko pokonać armię tego kraju. Obecna rewolucja w sferze wojskowości opiera się na technologiach informacyjnych i satelitarnych, umożliwiających ciągle zbieranie informacji z pola walki oraz przekazywanie ich odpowiednim jednostkom. Ponadto cechą charakterystyczną jest wykorzystanie zaawansowanej technologicznie broni konwencjonalnej, takiej jak powietrzne statki bezzałogowe i pociski precyzyjne.

Biogramy autorów

285

BEZPIECZEŃSTWO NARODOWE

Strategia nowelizacji strategii bezpieczeństwa Unii Europejskiej

19

Monika Kozłowska

20

Strategia bezpieczeństwa Unii Europejskiej – analiza i ocena

Monika Kozłowska

Strategia bezpieczeństwa Unii Europejskiej – analiza i ocena

Strategia bezpieczeństwa Unii Europejskiej – analiza i ocena

Strategia bezpieczeństwa Unii Europejskiej – analiza i ocena

Spis treści

Słowo wstępne

11

Zdzisław Lachowski – Redaktor Naczelny, Zastępca Szefa BBN

POLITYCZNO-STRATEGICZNE ASPEKTY BEZPIECZEŃSTWA

Potrzeba nowelizacji strategii bezpieczeństwa Unii Europejskiej

19

Stanisław Koziej

Europejska Strategia Bezpieczeństwa z 2003 r. nie odpowiada zadowalająco ani treścią, ani formą potrzebom reagowania na wyzwania i zagrożenia, wobec których stoi Unia Europejska i jej członkowie. Mimo działań podejmowanych od tamtego czasu, w tym zawarcia traktatu lizbońskiego, Unia nie była dotąd w stanie osiągnąć konsensu, który utorowałby drogę do pełnej realizacji interesów i osiągania celów na tym polu. Kryzys finansowy zamiast mobilizować, utrudnia posunięcia członków UE także w tym zakresie. Stąd postulat bardziej energicznych wysiłków prowadzących do znowej strategii bezpieczeństwa; na początek – kompleksowego przeglądu stanu rzeczy w tym obszarze.

Duopol 2020? Stan relacji amerykańsko-chińskich i perspektywy ich rozwoju

41

Przemysław Pacuła

Chiny stają się najważniejszym rywalem Stanów Zjednoczonych w walce o pozycję w świecie. Ich działania kolidują z interesami USA, stanowiąc coraz większe wyzwanie dla Waszyngtonu. Jednocześnie zależności ekonomiczne między Stanami Zjednoczonymi a Chinami oraz obecność Pekinu w Radzie Bezpieczeństwa ONZ skazują oba państwa na współpracę. Stąd też wszelkie kwestie sporne powodują jedynie czasowe turbulencje na linii Waszyngton-Pekin, a w interesie obu stron leży dążenie do utrzymania *status quo*. Wzrost potęgi Chin odciąga uwagę USA m.in. od Europy. Jednocześnie, coraz wyraźniejsza obecność Państwa Środka w Europie może oznaczać dla krajów Unii stopniowe uzależnianie od azjatyckiego mocarstwa.

Biała Księga Obronności Chin – pokojowe deklaracje i realia

55

Anita Krzyżanowska

W ostatnich latach Chiny prowadzą politykę odczytywaną przez obserwatorów jako ambicję uzyskania statusu mocarstwa światowego. Rosnąca gospodarcza potęga i wpływ na globalne procesy w świecie rodzą coraz częściej pytanie o aspiracje tego państwa w aspekcie militarnym. Interesujące jest ukazanie na tle ogólnych celów Państwa Środka głównych założeń dokumentu strategicznego Chin w zakresie polityki obronnej – Białej Księgi w dziedzinie obronności z 2010 r., a szczególnie jej adekwatności do rzeczywistych lub domniemyanych intencji Pekinu.

LEGISLACJA W OBSZARZE BEZPIECZEŃSTWA**Prezydent RP jako gwarant ciągłości władzy państwowej**

77

Janusz Tomaszewski

Rola gwaranta ciągłości władzy państwowej jest jedną z najważniejszych funkcji prezydenta RP. W ramach jej pełnienia głowa państwa zarządza wybory do Sejmu i Senatu oraz powołuje i przyjmuje dymisję Rady Ministrów. Prezydent w wyjątkowych okolicznościach może decydować o stanie wojny, jak również dysponuje istotnymi kompetencjami w zakresie stanów nadzwyczajnych, ze szczególnym uwzględnieniem stanu wojennego i wyjątkowego. W określonych warunkach dysponuje uprawnieniem do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy. Znaczenie urzędu prezydenta jako gwaranta ciągłości władzy państwowej podkreśla fakt, że w konstytucji RP szczegółowo opisano procedurę zastępstwa głowy państwa.

Prawnoustrojowa pozycja ministra obrony narodowej w systemie organów administracji rządowej

95

Jarosław Padzik

W ukształtowanym postanowieniami konstytucji RP systemie kierowania administracją rządową pozycja ministra obrony narodowej określona została w sposób dalece zindywidualizowany. Już sama treść ustawy zasadniczej, ustanawiając obowiązkowe pośrednictwo ministra obrony narodowej w sprawowaniu przez prezydenta RP najwyższego zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi RP, wpisuje ten urząd w porządek konstytucyjny. Jednocześnie ustawa o działach administracji rządowej pozostawia w mocy przepisy ustawy o urzędzie ministra obrony narodowej. W ten sposób minister obrony narodowej, jako jedyny spośród ministrów kierujących działami administracji rządowej, posiada indywidualnie określony status, niezbędny do efektywnego wykonywania zadań w dziedzinie bezpieczeństwa państwa, nałożonych na Rzeczpospolitą Polską postanowieniami jej konstytucji.

Pozycja szefów służb w sferze bezpieczeństwa pozamilitarnego

105

Lucjan Bełza

Analiza przepisów prawnych regulujących działalność służb porządku publicznego oraz służb specjalnych w Polsce dowodzi braku spójnych systemowych rozwiązań w istotnych aspektach ich funkcjonowania, takich jak m.in. zakres kompetencyjny, organizacja pracy czy ścieżka awansowa. Ponieważ od sprawności służb zależy w dużej mierze skuteczność, z jaką realizowane są podstawowe obowiązki administracji publicznej, opisywana sytuacja wymaga modyfikacji rozwiązań organizacyjnych, tak aby umożliwiły optymalną efektywność państwa zarówno w działaniach prewencyjnych, jak i w konfrontacji z występującymi zagrożeniami.

POZAMILITARNE ASPEKTY BEZPIECZEŃSTWA

Polityka migracyjna państw europejskich a wyzwania migracyjne dla Polski 127

Ewa Mazur-Cieślak

Na świecie żyje około 214 mln migrantów, którzy stanowią 3 proc. populacji kuli ziemskiej. Nieco ponad 37 proc. światowych migracji odbywa się z kraju rozwijającego się do rozwiniętego, pozostałe migracje dotyczą zmiany miejsca zamieszkania między krajami o podobnym poziomie rozwoju. Legalni i nielegalni imigranci poszukujący lepszego życia w krajach o wyższym poziomie rozwoju jako cel swej migracji najczęściej wybierają USA, a zaraz po nich Europę, którą postrzegają jako kontynent dobrobytu i pokoju. Państwa traktowane przez imigrantów jako docelowe stosują rozmaite polityki migracyjne: od bardzo dużej otwartości, czego przykładem są kraje skandynawskie, Francja, Niemcy, Wielka Brytania i Irlandia, a do niedawna również Włochy i Grecja, po politykę „zamkniętych drzwi”, typową dla względnie restrykcyjnego ustawodawstwa imigracyjnego nowych państw członkowskich Unii Europejskiej.

Realizacja ustawy o Karcie Polaka w latach 2008-2011 149
– sukces czy porażka?*Michał Wołłejko*

Ponad trzy lata temu weszły w życie przepisy ustawy o Karcie Polaka, mającej w zamyśle ustawodawcy pomóc Polakom zamieszkałym na obszarze byłego ZSRR zachować związki z dziedzictwem narodowym i umożliwić potwierdzenie przynależności do narodu polskiego. Czas, jaki minął od momentu wejścia w życie ustawy, skłania do analizy tego, jak jej przepisy są realizowane i w jakim stanie znajduje się polska diaspora na Wschodzie. Ocena skuteczności funkcjonowania przepisów tego aktu prawnego nasuwa wreszcie pytanie, czy i w jakim stopniu należy podjąć prace nad nowelizacją ustawy, aby rzesze Polaków na Wschodzie mogły w pełni z niej korzystać.

Technologie i techniki satelitarne: szansa rozwoju dla Polski 159

Czesław Jużwik

Obserwując problemy, jakie napotyka rozwój sektora kosmicznego w Polsce, można odnieść wrażenie, że świadomość znaczenia wykorzystania przestrzeni kosmicznej jako czynnika stymulującego postęp cywilizacyjny, jest wśród polskich decydentów ograniczona. Tymczasem na świecie trwa niezwykle dynamiczny rozwój rynku produktów i usług satelitarnych, którego obroty sięgają setek miliardów euro. Efektywne wykorzystanie polskiego potencjału naukowo-badawczego i przemysłowego w dziedzinie technologii i technik satelitarnych wymaga zintegrowanego podejścia zarówno w wymiarze wewnętrznym, jak i w ramach Unii Europejskiej. Potrzebne są strategia, adekwatny budżet i skuteczna koordynacja działań.

Współpraca państw Europy Środkowo-Wschodniej w dziedzinie bezpieczeństwa energetycznego

175

Kamil Sobczyk

Potrzeba współpracy energetycznej państw Europy Środkowo-Wschodniej mogłaby wydawać się oczywista. Nie była jednak taka, aż do wybuchu ukraińsko-rosyjskiego konfliktu gazowego w styczniu 2009 r. Kryzys ten stanowił punkt zwrotny w kooperacji krajów regionu. Jednym z jego skutków było stworzenie poczucia wspólnoty interesów wśród państw uzależnionych od rosyjskiego importu. Z tej zbieżności zaś zrodziły się zręby regionalnej współpracy mającej na celu zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego. Wątpliwe jest jednak, aby ten swoisty kooperacyjny *boom* utrzymał się długo w specyficznym środowisku środkowo-wschodniej Europy.

Biogramy autorów

195